

بررسی اثر تداوم روند هدفمندی یارانه‌ها بر سیستم بانکی

هومن ملک، کارشناس ارشد برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی
مینا صاحب کاشانی، کارشناس ارشد اقتصاد توسعه و برنامه‌ریزی

چکیده

شاید به جرأت بتوان گفت که طرح هدفمند کردن یارانه‌ها، یکی از مهمترین طرح‌های اقتصادی دولت است که کمابیش در زندگی، کار و معیشت تمام افراد جامعه تأثیر داشته و طی چند ماه اخیر قدم‌های ابتدایی آن برداشته شده است. هدف از این مقاله، بررسی اثرگذاری اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها بر سیستم بانکی می‌باشد. در این راستا ضمن بررسی شقوق اجرای طرح و نحوه تأثیر آن بر رفتار و عملکرد عاملان اقتصادی (مردم و بنگاه‌ها)، به مجموع اثر آن بر روند تغییرات منابع و مخارج سیستم بانکی به عنوان دو شاخص اصلی، پرداخته می‌شود. اما در ابتدا نکر یک نکته ضرورت دارد و آن اینکه مطالب آتی صرفاً نظرات شخصی نویسندگان حاصل از مطالعه و بررسی پیرامون موضوع بوده، مضافاً اینکه می‌تواند با ضریبی از خطا ناشی از کمبود اطلاعات و یا کم‌توانی علمی همراه باشد.

واژه‌های کلیدی: هدفمندی یارانه‌ها، نقدینگی، تورم، سبد هزینه خانوار، سیستم بانکی

با اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها، هم سطح عمومی سپرده‌ها در بانک‌ها کاهش می‌یابد و هم ترکیب سپرده‌ها تغییر می‌کند و به علاوه، از میزان توانایی خانوارها و بنگاه‌ها برای عمل به تعهدات در قبال بانک‌ها هم کاسته خواهد شد.

از نگاهی دیگر، اجرای طرح مذکور برای بانک‌ها یک فرصت است، چرا که سیستم بانکی، ایستگاه تلاقی مردم با آثار اجرای قانون هدفمندی یارانه‌هاست، لذا باید نظام بانکی تمام تمرکز خود را برای فراهم کردن رضایتمندی مردم از عملکرد سیستم بانکی معطوف کند، ضمن اینکه آماده شدن برای افزایش تقاضای اخذ تسهیلات واحدهای اقتصادی به واسطه افزایش هزینه‌های تولیدی و عملیاتی، به ویژه واحدهای انرژی‌بر که از اجرای این قانون تأثیر بیشتری می‌پذیرند، یک ضرورت و همچنین فرصت دیگر است. در صورت ایجاد و گسترش بازار بین بانکی، یارانه‌های نقدی که در حساب افراد نزد بانک‌ها تودیع می‌شوند، بنا بر ماهیت کوتاه مدتی که دارند، منابع خوبی برای بانک‌های محل تمرکز این وجوه است تا بتوانند از آن در قالب اعتبارات کوتاه مدت مانند مضاربه و سلف استفاده کرده و کسب درآمد کنند.

اما علاوه بر فرصت‌ها و آثار مثبتی که اجرای طرح مذکور برای بانک‌ها ایجاد خواهد نمود، هدفمندی یارانه‌ها تبعات منفی نیز برای سیستم بانکی خواهد داشت که در ادامه به بررسی این آثار منفی (تهدیدات) پرداخته می‌شود.

آنچه همه صاحب‌نظران در خصوص اجرای طرح مذکور، بر سر آن توافق دارند، تورم‌زا بودن آن است. به عبارت دیگر، یکی از مؤلفه‌های افزایش نرخ تورم، رشد نقدینگی است و با تزریق نقدینگی جدید به جامعه، به صورت سیستماتیک شاهد افزایش تورم خواهیم بود. بدیهی است که با ایجاد تورم به هر

یکی از محورهای هفت‌گانه طرح تحول اقتصادی، طرح تحول نظام بانکی است و یکی دیگر از این اهداف هفت‌گانه، هدفمند کردن یارانه‌هاست. قطعاً به دلیل اینکه نظام بانکی یکی از اصلی‌ترین عناصر اجرایی این طرح عظیم می‌باشد و جریان نقدینگی مربوط به آن از کانال نظام بانکی کشور خواهد گذشت، بنابراین، اجرای طرح مذکور، سیستم بانکی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. براساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، تمام وجوه باید از طریق سیستم بانکی به گردش درآید و بدون تردید، در بخش خانوارها حجم قابل توجهی از این وجوه می‌تواند پس‌انداز شود.

چنانچه تولید را به پایین تر از نقطه سر به سر بکشاند، بنگاه را با زیان مواجه می سازد و ادامه فعالیت را از نظر اقتصادی غیر قابل توجیه می کند. بنابراین، مشکلات ناشی از کاهش فروش و تولید، بنگاه ها را از نظر نقدینگی با مشکل مواجه کرده و پایین آمدن سطح فعالیت، آنها را در ایفای به تعهدات خود (از جمله پرداخت اقساط تسهیلات بانکی) دچار دردسر می کند.

کاهش نقدینگی، کاهش حجم و گردش سپرده های بانکی بنگاه ها را که عموماً در قالب حساب جاری است، به دنبال دارد. چنانچه بنگاه ها برای کاستن از بار مالی به تعدیل نیرو اقدام کنند، کاهش سطح اشتغال در جامعه و کاهش درآمد عمومی نیز تأثیر منفی بر روی حجم سپرده های بانکی خواهد داشت، چرا که نیروهای فاقد شغل نه تنها قادر به ایجاد پس انداز جدیدی نیستند، بلکه تا یافتن شغل مجبور به خرج کردن از محل پس اندازهای قدیم خود هستند.

با در نظر گرفتن نتایج موارد فوق اشاره می توان پیش بینی کرد که در اثر اجرای طرح هدفمندسازی یارانه ها، هم سطح عمومی سپرده ها در بانک ها کاهش می یابد و هم ترکیب سپرده ها با کاهش سهم سپرده های قرض الحسنه جاری و سپرده های کوتاه مدت و افزایش سهم سپرده های بلندمدت تغییر می کند و از میزان توانایی خانوارها و بنگاه ها در عمل به تعهدات خود در قبال بانک ها کاسته خواهد شد و در نتیجه، اقساط معوقه بانک افزایش خواهد یافت.

سپس به دلیل کاهش سپرده ها و هم چنین تأخیر در پرداخت اقساط تسهیلات - چه از سوی خانوارها و چه از سوی بنگاه ها - نقدینگی بانک ها کاهش می یابد و بانک ها از نظر تأمین منابع دچار مشکل می شوند.

از سوی دیگر، با توجه به اینکه واریز کمک های نقدی از محل این طرح به حساب سرپرست هر خانوار، توسط بانک ها (فعالاً تنها بانک های دولتی) صورت می گیرد و این وجوه قاعدتاً

مدت زمان بسیار کوتاهی در حساب های بانکی باقی خواهند ماند و به سرعت برای تأمین هزینه ها از حساب خارج خواهند شد، به همین دلیل، حجم کار بانک ها برای ثبت دریافت و پرداخت های جدید ناشی از واریز و برداشت یارانه های نقدی افزایش می یابد.

نتیجه گیری

بر اساس مدلی که به جهت نشان دادن اثر سیستماتیک اجرای طرح هدفمندی یارانه ها و اثرگذاری شقوق آن بر سیستم بانکی ارائه گردیده است (نمودار) می توان چنین نتیجه گرفت که با واریز نقدی یارانه ها و ایجاد تورم از یکسو، و حذف یارانه قیمت حامل های انرژی از سوی دیگر که به افزایش بهای تمام شده محصولات تولیدی بنگاه های اقتصادی و در نتیجه، به ایجاد تورم می انجامد، مسیر جریان در نهایت به صورت خروج منابع در کنار افزایش هزینه خدمات بانک ها خواهد بود.

منابع

(۱) بزرگمنش - غلامحسین /

هدفمندی یارانه ها و سیستم

بانکی

(www.khabaronline.ir)

(۲) محتشم دولتشاهی -

طهماسب / مبانی علم اقتصاد /

نشر خجسته / ۱۳۸۸.

(۳) ملک - هومن / هدفمندی

یارانه ها، فرصت و تهدیدی

برای سیستم بانکی (با نگاه به

بانک مسکن) / هفته نامه بانک

و مسکن.

تاریخ

برگه اشتراک

نام و نام خانوادگی مشترک :

سن : تحصیلات : شغل :

شماره های درخواستی : از شماره ..... تا شماره .....

نشانی پستی :

شماره تلفن تماس :

مشترک گرامی

*هزینه اشتراک مجله برای ششماه ۶۰۰۰۰ ریال و برای یک سال ۱۲۰۰۰۰ ریال است. لطفاً هزینه اشتراک را به حساب بانکی شماره ۲۷۸۹۰۳۰۰۱ نزد شعبه سامان بانک تجارت (کد ۳۲۴) واریز کنید و فتوکپی رسید بانکی را همراه با برگه اشتراک تکمیل شده به نشانی زیر بفرستید:

تهران / خیابان حجاب / کوچه سوم / شماره ۱۱ / صندوق پستی: تهران ۵۵۴۸ - ۱۴۱۵۵